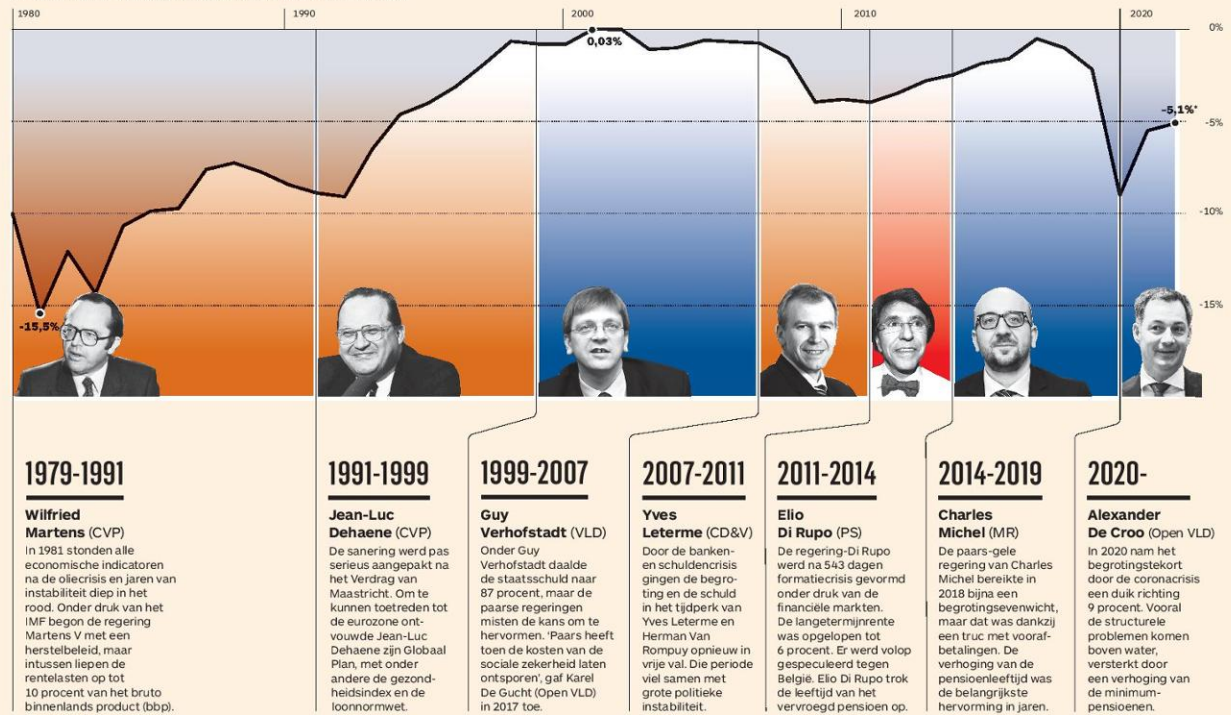

Politiek & Economie

45 jaar crisis- en saneringsbeleid in België

Het structurele saldo van de gezamenlijke overheden in procent van het bbp

Bron: IMF, Eurostat, Monitoringscomité, 'prognose'

Waarom we beter wel wakker liggen van de begroting

De crisis maakt de appetijt voor uitgaven opnieuw groter dan de zin in sanering. Hebben we die luxe nog met een **deficit van 31 miljard euro** of is bloedrood het nieuwe normaal? 'De eerlijke analyse dat er op korte termijn geen paniek nodig is, maakt de politiek blind voor de lange termijn.'

DIETER DUJARDIN

Met de opmaak van de begrotingen van 2023 en 2024 staat Vivaldi dit weekend voor zijn laatste grote afspraak voor de verkiezingen. Premier Alexander De Croo (Open VLD) wil na een ontsporing van het budget 17 miljard euro saneren, maar de focus van de linkse Vivaldi-partijen ligt eerder op koopkracht. 'Ik vind het vandaag belangrijker dat de begroting van de mensen klopt, dan die van de regering', zei Groen-voorzitter Jeremie Vaneckhout deze week in 'Villa Politica'. Een Twitter-stormpje was zijn deel. Vaneckhout pleitte er niet voor de teugels helemaal te vieren, maar 'de ultieme doelstelling is gezinnen en bedrijven door de crisis loodsen. We hebben nu geen nood aan een boekhoudmentaliteit'.

Er zijn tijdens een oerlog en een prijzen-crisis inderdaad andere bezorgdheden denkbaar dan besparen. Maar econoom Geert Noës (Econopolis) vindt de uitspraak symbool staan voor de 'lichtzinnigheid waarmee vandaag naar de overheids-

financiën wordt gekeken'. De rente op de Belgische overheidsobligaties steeg in een jaar van nul naar 2,7 procent. Als dat pakweg 4 procent wordt, komt er op termijn 2 procent van het bruto binnenlands product (bbp) aan uitgaven bij. De vergrijzing is goed voor bijna 4 procent van het bbp extra uitgaven. En daar komt nog de verhoging van het defensiebudget en de nood aan investeringen bij. Hoe we dat gaan betalen? Is daar een plan voor? Ik zie het niet. Allezins niet met langetermijnbuffers, want die zijn opgebruikt.

Noës vergelijkt de uitspraak met de bekende quote van Guy Mathot (PS) dat het begrotingstekort vanzelf zal verdwijnen. 'Toen waren er tenminste nog eerste ministers die er anders over dachten. Vandaag heerst een sfeerje alsof het er allemaal niet toe doet, waardoor er ook geen draagvlak wordt gecreëerd voor de broodnodige hervormingen, die niet gebeuren. Mensen die wel nog wijzen op de gevolgen daarvan, zijn 'trama queens'. Populaire media berichten nog maar weinig over begroting, en de bevolking krijgt de indruk krijgt dat zelfredzaamheid en zelf buffers aanleggen geen zin meer heeft.'

Mathot, de gewezen begrotingsminister

STAND VAN DE RENTE OP OVERHEIDSOBLIGATIES MET LOOPTIJD VAN TIEN JAAR

Op 6 oktober 2022, in procent

Bron: Bloomberg

van de regeringen-Martens IV en -Eyskens deed zijn uitspraak begin jaren 80, toen België na de oliecrisis en jaren van politieke instabiliteit de zieke man van Europa was geworden. Met als dieptepunt een tekort van bijna 16 procent van het bbp in 1981 en een schuldgraad van 138 procent in 1993, als gevolg van de explosie van de rentelasten. Pas na een devaluatie van de frank, enkele indexsprongen, het Verdrag van Maastricht en het Globaal Plan van

Jean-Luc Dehaene, raakte de toestand weer onder controle.

Met een tekort van ruim 5 procent en een schuldgraad van 107 procent zitten we nog niet in de regio's van toen, maar her en der leeft de vrees dat de geschiedenis zich dreigt te herhalen. Gouverneur Pierre Wunsch van de Nationale Bank noemt de energiestok groter dan de oliecrisis. Een door de automatische indexering aangevreven loon-prijs-spiraal dreigt onze concurrentiepositie te ondermijnen. Door een gebrek aan buffers heeft de overheid weinig ruimte voor beschermende maatregelen. En intussen begint de befaamde spread, het rentverschil tussen België en Duitsland, weer op te lopen.

Tegelijk zien we dat heel Europa kamp met hoge inflatie en tekorten, en dat de financiële markten zelfs niet in paniek slaan als extreemrechtse de macht grijpt in Italië, een land met een schuldgraad van 150 procent. De vraag is of we nog gealarmeerd moeten zijn, of is bloedrood het nieuwe normaal?

Zorgen om concurrentiekracht

'Alarisme is vandaag niet nodig, bezorgdheid wel', zegt Johan Van Gompel. Als econoom van KBC en voorzitter van de vergrijzingscommissie volgt hij de economie op de korte en de lange termijn. 'Op zich hoeft hoge overheidschuld geen probleem te zijn. Er is in de economische literatuur geen eensgezindheid over vanaf welk niveau het wel problematisch wordt, behalve dat hoge schulden op de groei wegen. Financiële markten kijken niet alleen naar de begroting, maar naar de onderliggende economische toestand. Als daar onevenwichten optreden, wordt het een ander verhaal.'

Van Gompel ziet een gemengd beeld.

'De arbeidsmarkt blijft het goed doen. Door de personeelskrapte en het kleiner worden van de bevolking op beroepsopleiding, zie ik weinig kansen op grote werkloosheid zoals in de jaren 80. Een andere opsteker is dat onze netto internationale investeringspositie positief blijft. We hebben geen grote schuldposities ten aanzien van het buitenland. Ook daar kijken de markten naar.'

Ter verduidelijking: de netto internationale investeringspositie is het geheel aan activa - investeringen, aandelen, obligaties en andere vorderingen - van Belgische bedrijven, gezinnen en overheden in het buitenland, min de activa van buitenlanders in België.

Met meer bezorgdheid kijkt Van Gompel naar de evolutie van de loonkosten. 'Wat niet de goede kant uitgaat, is de concurrentiekracht van onze economie, wat ook op de handelsbalans kan wegen. Dat moet men echt in de gaten houden.'

Die discussie - tussen uitstel en kwijtschelding van patronale bijdragen - wordt dit weekend gevoerd, maar de PS laat daar niet veel ruimte. Van Gompel: 'De stijgende rentelasten zullen het plaatje verder bezwaren. Doordat de overheid de jongste jaren veel schuld geherfinancierd heeft op lange termijn, blijft dat effect voorlopig beperkt, maar er komt wel nog altijd schuld op vervaldatum. Algemeen blijft het grote probleem dat we geen buffers hebben voor de uitdagingen op lange termijn, namelijk de vergrijzing en de klimaattransitie.'

Ruim tien jaar geleden, in volle financiële crisis, kwam ons land voor een vuurpeloton van ratingbureaus te staan. Dat is vandaag niet het geval. Fitch bevestigde vorige maand zijn 'AA'-rating, Standard & Poors deed hetzelfde met zijn 'AAA/A+'.

rating en Moody's blijft stabiel op AA-1. De algemene teneur in hun rapporten is dat België een rijke en productieve economie met sterke instellingen is, dat het huidige beleid de kredietwaardigheid niet in het gedrang brengt, maar dat de ratings kunnen worden verlaagd als de schuldpositie en de groei aanzienlijk verslechteren.

'Ratingbureaus kijken ook naar het spaarvermogen in een land en de mogelijkheid van de overheid om zich te financieren', geeft Noels als verklaring. Cru gezegd: ze weten dat de Belgische overheid het spaargeld van de burgers kan confisceren om de tekorten te dekken. De facto is dat proces al jaren bezig door het lagere rentebeleid van de Europese Centrale Bank en nu door de inflatie. Ik denk dat dat bij de volgende verkiezingen veel meer kiezers naar de extreme partijen zal duwen dan pakweg het migratiethema.

De markten versus Truss

Dat de markten plots wel hun vizier kunnen richten op regeringen die het uitdagen, bewees de recente crisis rond de plannen van de Britse premier Liz Truss om een ongedekte lastenverlaging van 45 miljard pond door te voeren. Volgens Willem Sas, professor aan de Schoone Stijling Universiteit, gaat de vergelijking met ons land niet op.

'Wij zijn geen Griekenland aan de Noordzee. De reactie op de plannen van Truss is niet alleen het tegen de muur knallen van populistisch beleid, maar toont ook een gebrek aan vertrouwen in de Britse economie. Sinds de brexit is het tekort op de handelsbalans groter geworden, de investeringen zijn gestagneerd en de productiviteit groeit al jaren niet meer. De interestvoet op Britse obligaties staat op 4,1 procent, terwijl de Belgische tienjaarsrente 2,7 procent is, tegenover 2 procent in Duitsland. Ik vind dat nog een vrij beperkt verschil. Ook op het vlak van productiviteit blijven we internationaal hoog scoren.'

Sas vindt doemdenkerij overdreven, maar sluit zich wel aan bij de wachschuwelingen van Noels en Van Gompel voor de lange termijn. 'Het ironische is dat de eerlijke analyse dat er op korte termijn geen paniek nodig is, de politiek blijkbaar blind maakt voor de lange termijn. Er is nochtans een Europees rapport over de houdbaarheid van de schuld op lange termijn dat vrij duidelijk is. België krijgt daarin de stempel 'high risk'.'

Dat rapport maakt duidelijk dat er een inspanning van 7,8 procent van het bbp of 45 miljard euro nodig is om de overheidsfinanciën op lange termijn gezond te houden. Dat is nog iets anders dan een paar miljoen die bespaard kunnen worden op ministerwedges. De ene helft van die 45 miljard zijn de kosten van de vergrijzing, de andere helft is het huidige structurele begrotingstekort. 'De grote bezorgdheid van mezelf en veel andere genuanceerde economen is dat de structurele uitgangspositie van België onder de huidige regering verslechtert is door de verhoging van de minimumpensioenen en de lonen in de zorg. Dat waren politiek verdedigbare keuzes, maar er is wel geen financiering tegenover gezet', zegt Sas.

Ook N-VA-voorzitter Bart De Wever kroop deze week in de pen om aan te klagen dat de federale Vivaldi-coalitie zich verbergt achter de corona- en energiecrisis om een 'blind uitgaansbeleid' te rechtvaardigen. Jeremie Vaneekhout van Groen reageerde daarop dat hij geen lessen te leren heeft van partijen die met een ongefincierde taxishift de begroting deden ontsporen.

Sas: 'De kritiek op de taxishift van de regering-Michel is terecht, maar ze heeft wel een belangrijke pensioenhervorming doorgevoerd. Dat is onder de huidige regering niet gelukt.'

Op naar de volgende regering?

Hoeveel miljoenen dit weekend gevonden worden voor de begroting van 2023 en 2024, doet er niet zo veel meer toe, zegt ook Kevin Spiritus, assistent-professor Economie aan de Erasmus Universiteit van Rotterdam. 'De periode om te heroverwegen lijkt voor deze legislatuur gepasseerd', zegt hij. 'De arbeidsdeal weegt te licht om de werkzaamheidsgraad naar 80 procent op te trekken. Van de pensioenhervorming is de impact onduidelijk. En de plannen voor een fiscale hervorming blijven maar liggen. Dat is het verraderlijke aan die ratingbureaus: voor hen is het genoeg dat België zijn schulden kan aflossen. Maar voor het land is dat niet genoeg. Daarom is er geen druk om te hervormen.'

Over naar de volgende regering dan maar? Noels vreest dat de druk er alleen komt als instellingen als het Internationaal Monetair Fonds zich gaan moeien. 'Met dramatische gevolgen, want dat creëert ook een democratisch deficit.'

Voor de ratingbureaus is het genoeg dat België zijn schulden kan aflossen. Maar voor het land is dat niet genoeg. Daarom is er geen druk om te hervormen.

Kevin Spiritus
Assistent-professor aan de Erasmus Universiteit Rotterdam

De verhoging van de minimumpensioenen en lonen in de zorg zijn politiek verdedigbaar, maar hebben onze structurele uitgangspositie verslechterd.

Willem Sas
Professor aan de Stirling University

De mensen krijgen het signaal dat zelfredzaamheid en zelf buffers aanleggen geen zin meer heeft.

Geert Noels
Economist
Economopolis

Europa zet processie naar prijsplafond voor gas verder

Europese taboes over een interventie in de gasmarkt sneuvelen traag maar zeker. De EU-leiders vroegen de Commissie voorstellen uit te werken, over onder andere lng-groothandelsprijzen en solidariteit via groepsaankopen.

KRIS VAN HAVER

De ideologische breuklijn in Europa over de vraag of er al dan niet een interventie in de gasmarkt moet komen, konden de Europese leiders in Praag niet weggommen. De informele Europese top hakte geen knopen. Maar dat de gasprijzen naar omlaag moeten, en dat een grotere solidariteit nodig is om de bevoorrading overal in de Unie te verzekeren, beseffen alle EU-leiders. Zelfs Nederland en Duitsland, de hardliners in de Europese gasdiscussie, zijn bereid het gesprek 'zonder taboes' aan te gaan. Nederland is het belangrijkste gasland in de Europese Unie: ingrijpen in de gasmarkt geldt er als vloeken in de kerk. De angst voor een probleem van de toelevering zit in de Duitse ziel ingebakken. Het overleven van de Duitse industrie is cruciaal, ook voor de andere Europese landen, benadrukken diplomaten uit beide landen.

De voorzichtig positieve sfeer is ook te danken aan het feit dat de Europese kritiek op het Duitse steunplan van 200 miljard wat verstande. Met dat gigantische steunbedrag, dat de regering gaat lenen op de markten, subsidieert Berlijn de gasrekening voor eigen gezinnen

De deelnemers bij de start van de informele Europese top in Praag.

en bedrijven. Maar de storm die opstak bij landen met minder diepe zakken deed Olaf Scholz wel beseffen dat hij ook Europees solidair moet worden en de interne markt moet beschermen. Op die les hamerde ook Scholz' landgenote en Commissievoorzitter Ursula von der Leyen vrijdagavond bij de verzamelde leiders. 'Ik kan niet genoeg benadrukken hoe cruciaal het is dat we onze interne markt samenhouden en fragmentatie vermijden', zei ze.

Waar de 27 willen landen, blijft vaag. In de nasleep van de top in Praag dreigt een processie van nieuwe overlegmomenten voor een akkoord in zicht komt. Maar de aanzet naar wetgeving geven de EU-leiders nu wel al. Ze vragen van der Leyen

de vijf pistes die ze woensdag in een brief naar de EU-leiders stuurde uit te werken tot wetgevende voorstellen. De eerstvolgende halte wordt de Europese top in Brussel van 20 en 21 oktober.

Er was in Praag geen enkele duidelijkheid over hoe die wetsvoorstellen eruit zullen zien. 'Ik hoorde vandaag een volutaristische van der Leyen, maar wat ze doet is veel belangrijker', merkt premier Alexander De Croo kritisch op. Dat ongeduld is ook bij andere lidstaten te horen.

In haar brief had van der Leyen het ook over een tijdelijke prijswork voor de groothandelsprijzen van lng, vloeibaar gas. Die tijdelijke interventie is nodig om een nieuwe referentieprijzindex te creëren voor de werking

van de Amsterdamse spotmarkt TTF. Die gasmarkt is nu verantwoordelijk voor de veel hogere prijzen in Europa vergeleken met andere gasbeurzen in Azië of de VS.

Een echt prijsplafond komt er dus niet, ook al pleit België daar sinds maart voor. De Croo maakte samen met de Italiaanse premier Mario Draghi een grote meerderheid van lidstaten warm voor zo'n ingreep. Toch volstaat een tijdelijke prijswork voor de premier. 'Ik heb niet de ambitie aan een nationalisering van de gasmarkt te doen.'

Niet iedereen vertrouwt de Belgische strategie, en de eigen belangen spelen in alle lidstaten op. De Luxemburgse premier Xavier Bettel twijfelt. 'Het is niet dat we het helemaal oneens zijn over een begrenzing van de gasprijzen', zegt hij. 'Alleen zijn de gevolgen van een prijsplafond veel minder schadelijk voor België dan voor ons. Wij krijgen veel energie uit België en Nederland. Ik ben niet zeker dat we de prioriteit zijn als bevoorradingsproblemen rijzen.'

Europese solidariteit moet vermijden dat landen door de Russische president Vladimir Poetin drogogegeld worden of dat lidstaten tegen elkaar opbieden voor hun gasaankopen. Het idee van gezamenlijk groepsaankopen staat zo opnieuw op de agenda, al is een dergelijk systeem van landen die onder elkaar afspraken maken wellicht moeilijk realiseerbaar op de gasmarkt, die door privéspelers wordt aangedreven. In de marge wordt met Duitse steun gewerkt aan een gaskartel.

ADVERTENTIE

Brief aan de federale regering

Gedachte dames en heren ministers,

In het kader van de stijgende energieprijzen zijn er waarschijnlijk, naar het voorbeeld van de consumptiecheque, vele bedrijven bereid om energiecheques te geven aan hun werknemers.

Wij benadrukken dat dat voor bedrijven niet verplicht is en zij mogen ook het bedrag verkleinen: wettelijke regeling conform consumptiecheques 2021.

Ons voorstel:

- U neemt het wettelijk kader van de consumptiecheque van 500€
- U schrapt het woord consumptie en vervangt het door energiecheque van 500€
- U voegt toe dat deze energiecheque gehedene 5 wintermaanden mogen gegeven worden (winter okt 2022 – maart 2023)

Dit voorstel zal niet alleen de werknemers maar vooral hun gezinnen door de winter helpen.

De staat ontvangt 16% RSZ-bijdrage en krijgt 145€/cheque minder vennootschapsbelasting. Dus totale kost voor de staat 145€ - 80€ = 65€. Geen groot bedrag ten overstaan van de enorme hulp voor de gezinnen en voor de staat een heel klein bedrag, in achtgenomen de voordelen voor de staat van de inflatie (zie verder).

Onze groep Katoen Natie – Indaver is alvast bereid aan onze 6.000 Belgische werknemers deze vijf cheques te geven. Vele bedrijven zullen ons navolgen. Temeer daar de inflatie voor verarming zorgt. Inflatie is goed voor de staat, maar slecht voor de mensen en bedrijven.

De staat is viermaal winnaar bij inflatoire loonstijging.

- Werkgeversbijdrage van 35% op de loonstijging
- Werknemersbijdrage van 13,5% op de loonstijging
- Belastingen op de loonstijging ongeveer de helft of iets meer, voor de werknemer blijft heel weinig over (een loonstijging van 100€ kost het bedrijf 135€ en de werknemers heeft netto ongeveer 40€)
- Het belangrijkste voordeel voor de staat is het in rook opgegaan van 10% van de staatschulden en andere publieke schulden bij een inflatie van 10%. De burger en de bedrijven zijn hier het slachtoffer van.

Dit alles in acht genomen hoop ik dat u het wettelijk kader scheidt dat de bedrijven in staat stelt om op vrijwillige basis 5 energiecheques aan onze werknemers te geven.

Fernand Huts
Voorzitter Katoen Natie group